

Kunskap i sjögång

En kvalitativ studie om studenters lärande i relation till
praktikens upplägg

Författare: Arvid Reich & Jonatan Wahlgren

Handledare: Karin Lundberg

Examinator: Fredrik Hjorth

Lärosäte:

Linnéuniversitetet

Termin: VT26

Ämne: Examensarbete, 1SJ51E

Nivå: Grundnivå 15 hp

Abstrakt

Att lärande och praktik går hand i hand är underförstått. Erfarenhet ger kunskap, men hur tillämpar man detta bäst? Denna studie utforskar hur strukturen av praktik kan påverka studenternas lärande. Syftet med studien är att undersöka hur studenter upplever planeringen av praktik och hur det har påverkat deras möjligheter till deltagande och kompetensutveckling. Studien antar en kvalitativ metod och baseras på semistrukturerade intervjuer med sex studenter från två olika lärosäten i Sverige. Resultatet indikerar att tidpunkt för praktik, längden på perioden och generell struktur av praktikupplägget påverkar studenters upplevda lärande signifikant. Att tidigt åka ut på praktik beskrivs som bra för att introducera yrket, men då det innebär att studenten har begränsad tidigare kunskap beskrivs det ofta resultera i en mer passiv roll, medan senare praktik anses som mer meningsfull då ökad kunskap aktiverar deltagande. Hur längden på perioderna upplevs påverka lärandet, samt andra viktiga insikter från respondenterna, diskuteras också.

Abstract

It is generally understood that knowledge and practice go hand in hand. Experience generates knowledge, but how can this be best applied? This study explores how the structure of the onboard training might affect students' learning, in their own experience. The study is qualitative and based on semi-structured interviews with six students from two different schools, both in Sweden. The results indicate that the timing of practice, duration of periods and overall structure of it affect how much the students feel like they can learn onboard. Early practice placements are described as beneficial for gaining insight into the work, but since the students have less prior knowledge by then, they are said to take on a more passive role on board. While later placements allow for more meaningful engagement. How the duration of the periods affects learning, and other important factors for learning, is also discussed in the study.

Nyckelord

Sjöfartsutbildning, Fartygsförlagd utbildning, Praktik, Lärande, Utbildningsstruktur

Förord

Valet av att skriva om praktiken kom naturligt eftersom vi själva är sjöfartsstudenter, som från våra egna erfarenheter av fartygsförlagd utbildning fann ett intresse att ta reda på hur strukturen på upplägget kan påverka lärandet, och om möjligt ta reda på vilket upplägg som skulle vara optimalt. Vi vill ge ett stort tack till vår handledare Karin Lundberg, för hennes stöd och vägledning genom processen. Vi vill dessutom tacka alla studenter som tog sig tid för intervjuer och generöst delade med sig av erfarenheter, insikter och åsikter.

Kalmar, vårtermin 2026

Jonatan Wahlgren och Arvid Reich

Innehållsförteckning

Bakgrund	1
Syfte och frågeställningar	4
Teori och tidigare forskning	4
Metod	9
Resultat	15
Resultatdiskussion	19
Metoddiskussion	24
Förslag på vidare studier	25
Referenser	34
Bilaga 1	37

Bakgrund

Praktik är en viktig del av många yrkesförberedande utbildningar, till exempel lärarutbildning, vårdutbildningar, ingenjörsutbildningar och sjöfartsutbildningar. Tanken med praktiken är att ge studenter chansen att använda allt de lärt sig i skolan i verkliga arbetssituationer och att utveckla sin yrkeskompetens. Enligt forskning (Eraut, 2004) påverkas studentens lärande under praktiken av hur arbetet är organiserat, vad för resurser som finns, men även hur utbildningen är upplagd och hur samarbetet mellan student, handledare och skolan fungerar. Men också relationen mellan student, handledare och andra kollegor. En viktig poäng är att lärandet är informellt och sker spontant under arbetsdagen, istället för att ske utifrån ett planerat upplägg

Inom sjöfarten benämns praktik ofta som fartygsförlagd utbildning eller onboard training i internationella sammanhang och är en väldigt central och viktig del av utbildningen. Målet med utbildningen är att förbereda studenterna för ett liv till sjöss och arbetet som utförs ombord. Men även att bygga upp en stark kunskapsgrund och hög kompetens, då yrkesrollen innebär ett stort ansvar för fartygets säkerhet och således alla personer ombord. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (STCW) anger minimikrav på sjötid och vad eleven ska lära sig ombord (International Maritime Organization, 2017) och reglerar således utbildningarna. Trots de gemensamma reglerna har universiteten själva möjlighet att bestämma hur praktiken ska läggas upp, till exempel periodvis eller sammanhållen praktik.

Tidigare forskning visar att trots gemensamma regelverk väljer sjöfartsuniversitet att lägga upp praktiken på olika sätt. I en text av Mori och Manuel (2024) skriver de om hur tillgång till praktikplatser, universitetets resurser, rederisamarbete och hur utbildningen är organiserad är faktorer som påverkar hur den fartygsförlagda utbildningen

struktureras. Det indikerar att det inte bara är lärandet som är i universitetets fokus när det kommer till hur praktiken ska läggas upp, utan en mängd andra faktorer. Men det kommer även fram i texten att det inte finns något enkelt svar på vilket praktikupplägg som är bäst lämpat i alla sammanhang. Mot denna bakgrund finns det anledning att forska i hur olika praktikupplägg påverkar studenters lärande och om möjligt ta reda på vilket upplägg som är optimalt.

Hur praktiken organiseras får betydelse för studenternas lärande och motivation att fullfölja utbildningen. Tidigare forskning om "On-the-job training" visar att det krävs mer än passivt deltagande i arbetet för att bygga kompetens. Worten och Berchman (2010) visar att studentens lärande är beroende av studentens egen förmåga att ta initiativ. Samt vikten av att studenten får göra meningsfulla uppgifter, "real work", och möjligheten att aktivt kunna delta i arbetsmiljön. De tar även upp handledningen och att den ofta är informell samt att det sällan finns en "master-apprentice"-relation mellan student och handledare. De skriver också om hur arbetet och effektiviteten ofta prioriteras före lärandet på många arbetsplatser.

Studenter behöver minimum trehundra dagar av fartygsförlagd utbildning för att få ut sin styrmansbehörighet, kontra trehundra dagar för ingenjörer. Efter fullgjord praktik förväntas studenten ha utvecklat tillräcklig kompetens för att självständigt hålla vakt ombord som styrman eller ingenjör. Därför är det väldigt viktigt att ta vara på tiden på bästa sätt, vilket leder en till frågeställningen om vilket praktikupplägg som bäst främjar lärandet och således kompetensen. Exempelvis kan alltför tidig praktik innebära att studenten ännu inte har tillräckligt med teoretisk kunskap för att kunna fullt ta in de praktiska lärdomarna, vilket innebär att den inte blev maximerad i ett lärandeperspektiv. I tidigare forskning av Mori (2025) diskuteras tidpunkten för praktikperioderna, eller perioden, och hur den kan påverka studentens lärande och motivation. Studien är kritisk till upplägg där all praktik genomförs efter att den teoretiska delen i skolan är helt klar, eftersom detta kan försvåra kopplingen mellan teori och praktik. Samtidigt problematiseras även alltför tidig praktik, då studenter riskerar att sakna tillräckliga

kunskaper för att fullt ut ta till sig lärandet. Istället lyfts vikten av att placera praktiken eller praktikperioderna vid en tidpunkt i utbildningen som ger studenter möjlighet att både förstå sitt arbete ombord och att motiveras att fortsätta utbildningen.

Tidigare forskning om fartygsförlagd utbildning har till stor del fokuserat på studenters upplevelser av praktik och lärande ombord (Magsino et al., 2023). Däremot har mindre uppmärksamhet riktats mot hur praktikens upplägg påverkar studenters möjligheter att maximera sitt lärande. Tidigare forskning av Mori och Manuel (2023) visar att även om studenters lärande under själva praktiken ofta studeras, finns det begränsad kunskap om hur praktikens upplägg, med tanke på dess längd och placering, påverkar lärandet. Detta pekar på ett behov av att undersöka just det.

Om utbildningen har som mål att förbereda studenten för arbete ombord kan skolan samtidigt ses som en föreberedelse inför praktiken. Eftersom praktiken är en direkt inblick i arbetet och livet ombord. Det leder en till frågor om hur skolan bäst kan förbereda studenterna inför praktikperioderna så att de maximeras i ett lärandeperspektiv. Är praktikens placering och längd samt kurserna som läses innan och efter ett pedagogiskt val för att stödja kopplingen mellan de teoretiska och de praktiska? Eller ses praktiken som en kurs bland andra, utan en tydlig pedagogisk tanke. Finns det tydliga mål och riktlinjer från skolan om vad det är tänkt att praktiken ska ge studenten i fråga om kunskap och erfarenhet? Och utvecklas dessa mål i takt med studentens egen utveckling av kompetens. Tidigare forskning visar att praktik inte automatiskt leder till lärande. Kelly (2006) menar att hög arbetsbelastning, tidspress och brist på struktur försämrar studenters förmåga att lära sig. Detta indikerar hur viktigt det är att praktikens upplägg är väl genomtänkt och även ger utrymme för vila och reflektion.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka praktikens upplägg och dess upplevda påverkan på studenters lärande. Syftet bryts ned i dessa frågeställningar

1. Hur beskriver studenter sambandet mellan praktikens upplägg och deras lärande?
2. Hur påverkar praktikens placering och omfattning möjligheterna till lärande ombord?
3. Hur skulle studenterna själva vilja att praktiken var upplagd?

Teori och tidigare forskning

I denna studie används teorier om lärande i arbetslivet för att förstå hur praktikens upplägg kan påverka studenters lärande. Fokus ligger på hur lärande formas i praktiska sammanhang och vilka förutsättningar som krävs för att praktik ska bidra till faktiskt lärande och utveckling.

Inom forskning om arbetsplatslärande beskrivs lärande som en process som till stor del sker spontant, genom deltagande i arbetsuppgifter och samspel med andra i den dagliga verksamheten. Eraut (2004) menar att lärande i arbetslivet till stor del är informellt och sker i det vardagliga arbetet snarare än genom planerad undervisning. Han menar att

lärandet påverkas av vilka arbetsuppgifter man får, vilka relationer man har och av vilken tillgång till stöd och feedback man får. Lärandet sker alltså inte automatiskt utan är beroende av förutsättningar. Han menar att lärandet sker som en bieffekt av det planerade arbetet utan att vara planerat själv. I annan forskning, av Worthen och Berchman (2010), menar även de att praktik inte automatiskt leder till lärande utan är beroende av att studenten tar egna initiativ samt får göra meningsfulla uppgifter. De menar också att lärandet blir begränsat när studenten ses som extra arbetskraft i en miljö där jobbet och effektiviteten prioriteras. Att praktik inte automatiskt innebär lärande utan rätt förutsättningar stöds även av Kelly (2006), som menar att studenterna ofta blir överbelastade och inte får tillräcklig tid för vila och reflektion, som tas upp som en viktig del i lärandeprocessen.

En central poäng i Erauts resonemang är att sammanhang spelar stor roll för lärandet. Studenter som saknar tillräckliga förkunskaper eller som placeras i praktiska miljöer utan tydlig struktur riskerar att få begränsad utdelning av sin praktik. Lärande blir då mer beroende av slump och egna initiativ än av utbildningens utformning. Mori (2025) menar att tajmingen för praktiken är viktig, då både tidig och sen praktik kan försämra studentens möjlighet att ta till sig lärandet. Detta innebär att hur praktiken organiseras, och när den genomförs i utbildningen, kan få stor betydelse för studenters möjligheter att utveckla kompetens som styrman.

Enligt Kolbs teori utvecklas kompetens genom erfarenhet som behöver bearbetas och kopplas till tidigare kunskap (Morris, 2020). Morris betonar att enbart erfarenhet inte är tillräcklig för lärande. Det krävs även tid och möjlighet att reflektera över vad man lärt sig eller det man upplevt. Det stöds även av Kelly (2006) som lyfter vikten av återhämtning och reflektion. Forskningen pekar därmed på att både tid för reflektion och möjligheten att koppla erfarenheter till tidigare kunskap är viktiga för hur mycket lärande som faktiskt sker i praktiska utbildningar. Det kommer också fram att faktorer såsom praktikens placering under utbildningen, längden på perioderna samt lärosätets övergripande utbildningsupplägg kan påverka studenters möjligheter att tillgodogöra sig lärandet.

Utanför den maritima världen har forskning om “on-the-job training” (OJT) visat att praktik inte automatiskt leder till lärande. Worthen och Berchman (2010) beskriver hur elever ofta måste skapa egna tillfällen för lärande, alltså genom egen initiativförmåga.

Kelly (2006), i en studie på kirurgpraktikanter, visar att hög arbetsbelastning kan begränsa lärandet då eleverna blir, i hennes ord, “to busy to think, too tired to learn”

Ngo Cong-Lem (2022) beskriver Vygotskys teori om lärande (VST) samt CHAT-teorin om lärande. Där lärande formas genom deltagande i uppgifter med andra.

Nam (2006) understryker vikten av en strukturerad och välplanerad praktik för att maximera lärandet och kompetensutvecklingen.

Morris (2020) visar att erfarenhet inte är tillräcklig för att lära sig, utan är beroende av att man får tid för att reflektera för att omvandla sin erfarenhet/upplevelse till kunskap.

Mori och Manuel (2024) menar att fartygsförlagd utbildning organiseras på flera olika sätt på olika lärosäten. De skriver att det kan bero på nationella, institutionella och praktiska förutsättningar. I en annan text av samma författare, Mori och Manuel (2023), skriver de att fartygsförlagd utbildning ofta bygger på idén om att eleven lär sig ombord genom att jobba med mer erfarna personer. Det kan kopplas till vad Ngo Cong-Lem skriver om Vygotskys teori om lärande. Teorin menar att kunskap utvecklas genom att jobba tillsammans med andra. Den beskriver även den proximala utvecklingszonen, vilket innebär att en person kan lära sig och utvecklas mer än vad hen hade gjort på egen hand om hen får stöd från en mer erfaren person (Ngo Cong-Lem, 2022).

Mori (2025) visar att flera faktorer kan påverka hur den fartygsförlagda utbildningen genomförs. Bland dessa lyfts brist på praktikplatser, ekonomiska begränsningar, teknologisk utveckling samt bristande handledning ombord. Forskning visar också att kvaliteten på sjöfartsutbildning är beroende av olika faktorer. Bao et al. (2021) identifierar fyra olika viktiga faktorer som påverkar kvaliteten på sjöfartsutbildningar i Kina: en brist på erfarna handledare, en brist på fartygsförlagd utbildning, ett för stort fokus på teoretisk kunskap och begränsade resurser. Fynden pekar på att praktisk träning spelar en central

roll i kompetensutveckling, men att kvaliteten på fartygsförlagd utbildning, i vissa fall, kan vara bristande.

Sampson (2004) visar att internationella regelverk, såsom STCW, inte garanterar hög kvalitet på utbildningen och praktiken. Det påvisar ett gap mellan de formella kraven som ställs och hur den fartygsförlagda utbildningen faktiskt utförs i praktiken.

Flera studier har fokuserat på studenternas egna upplevelser ombord. Magsino et al. (2023) visar att det finns utmaningar relaterade till handledning och stöd under fartygsförlagdutbildning. En koreansk studie visar att många kadetter inte får tillräcklig vila eller tillgång till PPE varierar (Lee et al., 2021). Studien indikerar också att graden av handledning och stöd varierar från fartyg till fartyg.

Metod

Kvalitativ semistrukturerad intervjumetod

Denna studie var av kvalitativ typ med semistrukturerade intervjuer. Via en kvalitativ metod fås en djupare förståelse för studenters upplevelser och tankar kring hur praktikens upplägg påverkar lärande snarare än att mäta data. Studien jämförde hur olika skolor organiserar sin fartygsförlagda utbildning och hur detta upplevs av studenter samt hur det påverkar lärandet.

Intervjuerna genomfördes med hjälp av en intervjuguide med förbestämda teman och frågor (se bilaga 1). Guiden försäkrar att alla studenter har liknande förutsättningar och håller en röd tråd samt att den lämnar utrymme för fördjupningar och individuella följdfrågor. Intervjuerna var både digitala och fysiska och lämplig tid är 30–60 minuter. (Kylén, 2004)

Alla intervjuer spelades in med studenternas godkännande.

Denna typ ger både struktur och flexibilitet i datainsamlingsprocessen. Studenternas svar studerades och transkriberades noggrant för att finna likheter och skillnader i deras

upplevelser och perspektiv. Fynden kopplades till relevant forskning inom ämnet för att få bredare kontext för studien.

Studien syftade till att analysera hur olika upplägg för fartygsförlagd utbildning skapar olika villkor för inläring samt diskutera vilka uppläggsfaktorer som visar sig ge mest i förhållande till teorier om lärande i praktik.

Urval

Ett strategiskt urval användes för att inkludera studenter med erfarenhet av fartygsförlagd utbildning med olika perspektiv. Urvalet bestod av studenter inom sjöfartsutbildningar, där samtliga har fullfört fartygsförlagd utbildning, detta för att försäkra relevansen för studiens syfte. För att skapa variation i erfarenheter inkluderades studenter från olika skolor och med diverse bakgrunder, varav vissa hade en tidigare maritim erfarenhet och vissa utan. Variationen bidrog till en bred förståelse för hur strukturen av praktiken upplevs påverka lärande. Efter intervjuer med sex studenter kunde ett tydligt mönster urskiljas i respondenternas svar, och mättnad nåddes.

Transkribering och datahantering

Intervjuerna transkriberas med hjälp av Klang AI. Den automatiserande transkriberingen lästes igenom och korrigerades manuellt via noggrann genomlysning av ljudfiler för att säkerställa korrekt framställning av studenternas påståenden. Endast forskarna har tillgång till materialet och efter avslutad analys raderas filerna.

Analysmetod

Tematisk analys användes för att analysera materialet genom de sex stegen som beskrivs av Braun och Clarke (2006). Först genomlyssnades alla ljudfiler och den korrelerade transkriberingen genomlästes för att säkerställa att den var korrekt. Därefter lästes all transkribering noggrant igenom och ett helhetsintryck skapades. Sedan kodades väsentlig information relaterat till våra frågeställningar. Koderna grupperades i teman som representerar våra frågeställningar. När alla teman var klara och ingen mer relevant

information kunde tas ur intervjuerna, lästes allt igenom en gång till för att se om det är tillräckligt för att besvara vårt syfte och våra frågeställningar. Slutligen skapades en berättelse utifrån dessa teman som stärks av citat från respondenterna i resultatdelen.

Forskningsetiska överväganden

God forskningsetik användes vid samtliga intervjuer. De intervjuade informerades om studiens syfte, att deltagande var frivilligt och att avbrytande av intervjun var fullt möjligt utan att ange anledning. Att intervjuerna inspelades och att de transkriberades informerades också. För att säkerställa konfidentialitet bibehölls allt anonymt. Namn och andra identifierande uppgifter exkluderas. I resultatet benämndes deltagarna som respondenter (Vetenskapsrådet, 2017).

Reflexivitet

Forskarna är själva sjöfartsstudenter, vilket ger en tydligare förståelse för utbildningens struktur och praktikens roll. Denna insyn har underlättat förståelsen av sammanhanget och underlättat för relevanta följdfrågor i intervjuerna. För att hantera risken för selektiv tolkning genomfördes analysen systematiskt, med diskussioner mellan forskarna och medveten reflektion över hur egna erfarenheter kan påverka tolkningen av materialet.

Pilotintervju

En pilotintervju utfördes med en sjöfartstudent för att bepröva intervjuguiden och hur intervjun skulle genomföras på bästa sätt. Den var mycket lärorik, vilket resulterade i en ändring på guiden, där irrelevant frågor ströks och andra lades till.

Användningen av AI

AI har använts i en begränsad och stödjande omfattning under detta arbete, främst till hjälp utav transkriberingen och detta gjordes med "Klang AI". Detta främjade en effektiv och noggrann överläggning av ljud till text som sedan gick igenom och korregerades manuellt för att säkerställa trovärdigheten. Utöver detta, användes AI stundvis som en

stödande funktion under skrivprocessen, mer exakt, förslag på språket, strukturen och eventuella förbättringar, som följde godkända riktlinjer. AI som ex “Grammarly” och “Chatgpt” användes som hjälpresurs, likt en texthandledare, som gav feedback och insikter som sen utvärderades av författarna. All analys, tolkningar och slutliga formuleringar i denna studie var skapta av författarna själva.

Resultat

Respondenterna beskriver hur strukturen och placeringen av den fartygsförlagda upplägget påverkar deras lärande på flera sätt. Speciellt beskrivs timingen, längden och det övergripande upplägget som faktorer som påverkar respondenternas möjlighet till lärande, aktivt deltagande ombord, initiativförmåga, motivation och tid för vila. Tillsammans formar dessa faktorer hur respondenterna upplever lärandet ombord.

Tidpunkt för praktik

Respondenterna beskriver att tidpunkten för praktikperioderna har en betydande roll i hur de upplever både yrket och sitt eget lärande. Tidig praktik beskrivs ofta som värdefull, eftersom den ger en initial inblick och förståelse för vad utbildningen leder till. Flera respondenter talar om vikten av att komma ut tidigt för att inse om det är ett yrke och ett liv för dem. Det beskrivs som att ge en känsla av riktning och få utbildningen att kännas mer konkret. På samma gång beskrivs den första praktikperioden som begränsad i hur mycket de lär sig ombord. Flera respondenter, på bägge skolorna, förklarar att de bara hade studerat en kort period innan den första praktikperioden och saknade därför tillräckligt med teoretisk förståelse för att förstå vad de observerade eller att delta i arbetet på ett meningsfullt sätt. De respondenter som beskrev en annan bild hade tidigare erfarenhet och kunde därför tillgodoräkna den första praktiken.

Man hade inga riktiga kunskaper direkt [...] det kändes mer som att man bara var ombord.

Senare praktikperioder beskrivs annorlunda. Respondenterna förklarar hur de då har med sig mer kunskap och teoretisk förståelse, vilket gör det lättare att ställa relevanta frågor, förstå arbetet samt koppla det praktiska ombord med vad de har studerat i skolan. Flera respondenter menar att senare praktik är mer meningsfull och fördelaktig för lärandet eftersom den ger en djupare förståelse för erfarenheterna ombord. En respondent ger ett annat perspektiv på tidig praktik. Hen beskriver hur tidig praktik ger en praktisk grund, vilket gjorde det lättare att förstå de kommande teoretiska delarna i skolan och vidare ge en bättre upplevelse av resterande praktikperioder.

Generellt sätt beskriver respondenterna att tidig praktik är bra för tidig inblick och förståelse för yrket, medan senare perioder beskrivs som fördelaktiga för lärandet. Då deltar de och förstår uppgifter ombord på ett annat sätt. Respondenterna från Chalmers och Linnéuniversitetet delar generellt sett samma åsikter om den tidiga praktiken trots att respondenterna från Linnéuniversitetet åker ut på sin första praktik två till tre månader tidigare.

Praktikens längd

Längden på praktikperioderna beskrivs påverka motivationen, vilket i sin tur påverkar hur engagerade respondenterna är i arbetet ombord och därmed deras lärande. Längden beskrivs som att den påverkar lärandet på andra vis också. Flera respondenter förklarar att allt för korta perioder inte gör det möjligt att till fullo komma in i arbetet ombord eller att förstå systemen och rutinerna. De argumenterar för att lärandet blir mer betydande efter flera veckor när man fått tid nog att förstå hur fartyget är organiserat och hur rutinjobb utförs. Alltför korta turer innebär att man kanske missar viktiga moment som inte görs veckovis. På samma gång beskrivs längre perioder som påfrestande. Flera respondenter beskriver att motivationen tenderar att minska mot slutet av perioden och att fokuset långsamt skiftar från att vilja lära sig till att bara vilja åka hem. Det finns dock andra tolkningar av det fenomenet. En respondent beskriver hur man alltid får hemlängtan när avmönstringen närmar sig och att det inte är kopplat till längden på perioden. Den tolkningen stöds av att respondenterna från Chalmers, som bara upplever hälften så långa

perioder som respondenterna från Linnéuniversitetet, beskriver hemlängtan och utmattning i samma grad. Det finns dock variation i hur de längre perioderna beskrivs. En respondent beskriver hur längre perioder ger en djupare förståelse för yrket och att det ger en mer realistisk bild av det. En annan beskriver hur långa perioder ger mer tid att absorbera kunskap och att gradvis bli tilldelad mer ansvar. Variation av fartyg beskrivs också som en faktor som påverkar motivationen. Att byta fartyg och miljö beskrivs som uppfriskande och motiverande.

Majoriteten av respondenterna föreslår dock att något kortare perioder skulle generellt sett vara att föredra. Hur korta perioder som föreslås beror på lärosätet som respondenten studerar vid. Respondenterna från Linnéuniversitetet föreslår perioder som matchar dem vid Chalmers, två till tre månader. Medan de flesta respondenterna från Chalmers föredrar kortare än så, cirka sex till åtta veckor. Anledningen till kortare och mer frekventa perioder beskrivs som ett sätt att bibehålla motivation, undvika utmattning och underlätta övergången till studier med energin i behåll. Och det beskrivs så av alla respondenter oavsett skola. Ett sådant upplägg där längden på perioderna hålls ned och placeringen av dem är mer utspridda under utbildningens gång beskrivs som bättre i ett lärandesyfte.

Förberedelse och kunskapsnivå

Desto mer man kan, desto bättre initiativ kan man ta

Respondenterna beskriver ofta att deras egen kunskapsnivå är central för vad de kan få ut av praktiken. Under den första perioden förklarar flera respondenter att de saknade teoretisk och praktisk bakgrund, vilket gjorde det väldigt svårt att förstå uppgifterna ombord eller att medverka på ett meningsfullt sätt. I de fallen blev praktiken mer till för att titta på, snarare än att göra. Vissa respondenter beskriver hur de stod vid sidan av och observerade andra, snarare än att göra uppgifterna på egen hand eller med stöd.

Under utbildningens gång beskriver respondenterna en gradvis förändring av deras upplevelser ombord. Med mer teoretisk kunskap och erfarenhet beskriver de hur det blir

lättare att ställa relevanta frågor, förstå arbetet ombord och få tilliten för eget ansvar. En respondent beskriver en tydlig progression, där senare praktik involverade mer ansvar och mer meningsfulla uppgifter. En annan kopplar tydligt mer kunskap med en större initiativförmåga. Vilket förespråkar praktik som placeras senare i utbildningen.

Ja, det tycker jag. Eh, nu sista praktikperioden här i trean till fyran så har man ju haft mycket mer kunskap och förstått mycket mer och kunnat fråga mer relevanta frågor och fått ut mer av praktiken överhuvudtaget. Så det har ju en stark koppling.

Några respondenter beskriver ett behov av bättre förberedelse från skolan inför första praktikperioden. Det inkluderar både mer praktiska element tidigt i utbildningen och mer konkret information om vad för fartygstyper, system och uppgifter studenterna troligen kommer att möta. En respondent argumenterar för att mer praktiska delar ska placeras tidigare i utbildningen så att studenter kan tillföra något när de kommer ombord, snarare än att bara titta på. En annan nämner att en mer fartygsspecifik förberedelse kunde ha gjort det möjligt att få ut ännu mer av perioden.

Generellt sett beskriver respondenterna att perioder som placeras senare i utbildningen är bättre för lärandet eftersom respondenterna då har med sig en starkare kunskapsgrund.

Koppling mellan kurser och praktik

Kopplingen mellan de teoretiska delarna i skolan och praktiken beskrivs på olika sätt av respondenterna. Vissa känner att tidpunkten för perioderna fungerar hyfsat bra och att kurserna de läste innan var relevanta nog för att stödja det de stötte på under praktiken. En respondent menar att upplägget var helt okej och beskriver hur det gick att koppla kurser till vad de fick uppleva ombord på ett relativt tydligt sätt. Andra respondenter är mer kritiska. Vissa beskriver hur placeringen av praktikperioderna verkar ha pressats in i utbildningen där det fanns rum och tid, snarare än att ha vävts in med en tydlig pedagogisk tanke. En respondent menar att för långa perioder utan praktik försvårar kopplingen mellan teori och praktik. Det finns ingen tydlig delning i åsikter mellan de respondenterna från Chalmers kontra Linnéuniversitetet.

Det känns mer som att de bara har försökt klämma in det där det, de kan hitta, hitta plats liksom.

Därav att man har praktik på sommaren till exempel.

Flera respondenter återkommer till tanken att vad de kan få ut av praktiken är beroende på vad för teoretisk kunskap de redan har. De beskriver en tydligare känsla av mening när relevanta kurser placeras in innan praktiken. Vissa beskriver att några av de mer relevanta och intressanta kurserna skulle ha varit mer användbara om de placerats tidigare i utbildningen, vilket beskrivs av respondenterna från bägge skolorna.

Eller kurser jag skulle vilja, alltså kurser vi kunde haft mycket tidigare kom ju mycket senare liksom, som skulle hjälpt en liksom att omvandla den kunskapen till praktik också.

Reflektion och återhämtning

Övergången mellan praktik och skola beskrivs som påfrestande av flera respondenter. En återkommande beskrivning är att studenter återvänder till skolan väldigt tätt in på avmönstring, ibland nästan omedelbart. Och att det ger en ytterst lite tid för att bearbeta vad de upplevt. Respondenter beskriver hur de går från arbete ombord med allt det innebär, speciellt långa perioder borta hemifrån, till att behöva skynda tillbaka till skolan för obligatoriska delar och nya kurser. Majoriteten av respondenterna beskriver att detta tröttar ut och minskar motivationen för studerande. En respondent beskriver att hen återvände till skolan ungefär sjuttiofyra timmar efter att ha kommit hem från en lång praktikperiod. En annan förklarar att praktik under sommaren är speciellt påfrestande eftersom den tar bort möjligheten till en verklig paus mellan årskurserna. För vissa skapar detta en känsla av att ständigt röra sig från praktik till studier och vice versa utan att få någon verklig tid för vila. Men alla respondenter beskriver inte den mentala och fysiska påfestningen på samma vis. En menade att arbetsdagen ombord motsvarade en vanlig arbetsdag hemma och därför inte upplevdes som speciellt påfrestande, men då de påpekade att det var möjligt att de hade en unik upplevelse och att andra kan ha upplevt tuffare förhållanden. Generellt sett beskriver respondenterna att ingen tid för vila eller reflektion ges, då många studenter behöver stanna kvar längre på sin praktik än skolan har

planerat för att få ihop alla dagar. Majoriteten av respondenterna, oavsett skola, upplever att det är svårt att få upp alla dagar på utsatt tid, vilket bidrar till den jäktade stämningen. Denna jäktade stämning beskrivs inte som att den påverkar deras lärande av alla respondenter, snarare bara att det skulle vara skönt att få tid för vila. En respondent beskriver hur de teoretiska delarna skulle kunna tryckas ihop för att skapa mer tid för praktiken. Hen upplever att många veckor i skolan är väldigt lugna och icke ansträngande. Respondenternas svar på huruvida det hade varit bättre att förlänga utbildningen med ett halvår, som den på Åland, varierar. Många beskriver att de helst inte vill plugga längre än vad de gör nu och att de alla är "taggade" på att bli klara. Men de medger att enbart i ett lärandeperspektiv skulle det möjligen vara fördelaktigt eftersom mer tid för reflektion och vila skulle ges.

Man blir ju tröttare [...] man hade ju uppskattat kanske en vecka i alla fall.

Lärande och deltagande

Respondenterna beskriver lärandet som något som är starkt bundet till aktivt deltagande. De betonar att de lär sig som mest när de får utföra uppgifter självständigt, tänka själva och gradvis axla mer ansvar. Senare perioder beskrivs återkommande som mer givande eftersom studenterna då har en djupare förståelse för arbetet ombord. Motsatsen beskrivs också. När respondenterna kände sig osäkra, oförberedda eller ovissa över vad som var förväntat av dem, beskriver de att de intog en mer passiv roll ombord. Under sådana förutsättningar beskriver vissa hur de stod vid sidan i väntan på instruktioner, eller att de blev tilldelade uppgifter som inte kändes meningsfulla för lärandet. En respondent betonar hur annorlunda lärandet var ombord beroende på vad för besättning och handledning de hade tillgång till.

Ett återkommande tema bland respondenternas beskrivningar är bristen på tydliga mål från skolan. Majoriteten av dem säger att även om de hade träningsböcker och journaler så upplevde de inte att de fyllde något meningsfullt syfte. De beskriver hur det sällan fanns någon tydlig genomgång innan praktiken angående vad de skulle fokusera på och

väldigt lite uppföljning av vad de faktiskt hade lärt sig. Det beskrivs en brist i en övergripande pedagogisk tanke med praktikperioderna. Respondenterna från Linnéuniversitetet förklarar att den första perioden är tänkt för däckarbete, men att inga tydligare förväntningar än så ges. Resterande perioder ska vara tänkt för styrmansarbete men att inga mer instruktioner än så ges förutom, som en respondent berättar, att man ska vara med på så mycket som möjligt.

Denna brist på tydlighet beskrivs som att den påverkar initiativförmågan. Flera respondenter förklarar att tydligare mål hade underlättat att vara mer bestämda och undvika att spendera för mycket tid på mindre meningsfulla uppgifter. En respondent säger att tydliga mål hade varit bra för att ha något konkret att fråga om och därför ta mer initiativ. En annan menar att tydliga mål kan minska risken för att man endast hamnar i matrosjobb som målning, rostknackning och andra enkla uppgifter när syftet med praktiken är bredare än så.

Man kunde väl varit lite mer pushande då på praktikperioden med specifika grejer som man vill vara med på så att det inte blir, man gör onödiga grejer. Det kan ju lätt bli att vissa fartyg utnyttjar oss elever, att man ska vara med och städa och knacka rost och måla det enda man gör när man ska lära sig annat också.

Det finns dock variation även här. En respondent beskriver att träningsboken är relativt tydlig och upplever att det finns en struktur i fråga om mål och förväntningar. Däremot argumenterar hen att progressionen kunde ha varit tydligare. Att fokusera på vissa delar av boken för vissa praktikperioder. Generellt sätt beskriver respondenterna en brist på tydliga mål och förväntningar från skolan.

Studenters förslag på praktikens upplägg

När andra upplägg diskuteras återkommer respondenterna till liknande upplägg. Flera beskriver en preferens för kortare och mer frekventa perioder som varvas med studier. De beskriver detta som ett sätt att hålla motivationen uppe, att minnas vad de lärt sig i skolan inför praktiken och en generell bra pedagogik. De beskriver hur de tror att det hade varit

bra för lärandet att få studera något i skolan och sedan testa på det i praktiken och fortsätta så. Vissa menar också att en sån struktur hade varit bra i förberedande syfte då den efterliknar hur man jobbar.

Vissa respondenter beskriver att återvända till samma fartyg skulle kunna vara att föredra eftersom man då inte skulle behöva börja om på nytt inför varje ny båt. Den inkänningsperiod som beskrivs när man är ny ombord beskrivs av vissa som en tid man skulle kunna effektivisera.

En annan lyfter att längre perioder har ett viktigt syfte, eftersom det möjliggör en djupare förståelse. Svaren från respondenterna visar att det inte verkar finnas någon perfekt lösning, men de landar ofta i en önskan om bättre balans mellan praktik och studier som också ger viss möjlighet för vila. Det tyder på en preferens för en mer integrerad struktur, där teori och praktik varvas mer. Majoriteten av respondenterna är överens om att praktik som är placerad senare i utbildningen är bättre för lärandet, men att den tidiga praktiken ändå har ett viktigt syfte. Vissa respondenter argumenterar för att den första perioden kanske skulle kortas ned, från nuvarande cirka sjuttio dagar på bägge skolor, till fyra veckor eller ännu färre. De problematiserar att om perioden varit kortare än tjugotåta dagar hade det inte räknats som praktikdagar hos Transportstyrelsen. Men i lärandesyfte hade perioden inte behövt vara längre än två veckor för att få ut de positiva effekterna av tidig praktik. Vissa respondenter säger, med viss tvivlan, att det kanske hade varit ett bättre upplägg för den första perioden. Att den endast var två veckor lång och inte räknades som styrman/ingenjörspatik. En respondent argumenterar för att det skulle finnas krav på sjötid inför utbildningen och att detta möjligen hade underlättat planeringen av praktik och tagit bort anledningen till tidig praktik.

Så man hinner reflektera och komma ihåg vad man har lärt sig.

Sammanfattning av resultat

Respondenterna beskriver hur strukturen av praktikperioder påverkar deras upplevelser ombord på olika sätt. Tajmingen, längden och strukturen på praktikperioderna beskrivs

som faktorer som påverkar möjligheten till deltagande och lärande. Lärandet beskrivs vara starkt beroende av aktivt deltagande och initiativförmåga, vilket i sin tur beskrivs vara beroende av studenters kunskapsnivå och tydligheten i förväntningar och mål från skolan. Respondenterna beskriver också hur de föredrar kortare perioder som varvas med relevanta kurser för att stärka kopplingen mellan det teoretiska och det praktiska. Praktikens placering och längd beskrivs ha en tydlig påverkan på respondenternas lärande. Speciellt eftersom respondenterna beskriver hur deras förutsättningar skiftar stort från tidigt skede i utbildningen mot ett senare skede. Trots det beskrivs det inte exakt var praktiken ska vara inplanerad för att bäst främja lärandet. Alla är överens om att senare praktik ger en mer meningsfull upplevelse, samtidigt som alla är överens om att de önskar ett upplägg där praktik kortas ned och varvas med studier. En respondent lyfter hur praktiken ger grund för teoretiskt lärande i skolan och föreslår ett ömsesidigt förhållande mellan teori och praktik. Återkommande beskriver respondenterna att det inte finns några tydliga mål från skolan. Inte heller någon genomgång av vad det ska lära sig under praktiken och ingen uppföljning av om de faktiskt har lärt sig något.

Resultatdiskussion

Syftet med studien var att undersöka hur praktikens upplägg påverkade studenternas upplevda lärande. Syftet bröts ned i tre frågeställningar: hur beskriver studenter sambandet mellan praktikens upplägg och deras lärande, hur påverkar praktikens placering och omfattning möjligheterna till lärande ombord, hur skulle studenterna själva vilja att praktiken var upplagd. Resultatet visar att placeringen av praktikperioderna upplevs ha en tydlig påverkan på lärandet, framför allt genom den indirekta kopplingen till studenternas förutsättningar inför praktiken. Och resultatet pekar på att dessa förutsättningar påverkar studenternas förmåga att aktivt delta i arbetet och att ta initiativ. Även att upplägget och den övergripande planeringen av praktikperiodernas längd och placering påverkar studenternas möjlighet för vila och reflektion samt underlättar eller försvårar kopplingen mellan det praktiska och det teoretiska, som beskrivet i resultatet. Utöver det visar resultatet en mycket lik bild av hur studenterna själva skulle vilja att

praktiken var upplagd för att bättre främja lärandet. Resultatet pekar på att lärande under praktik inte är automatiskt utan är beroende av förutsättningar som skapas genom praktikens struktur i utbildningen och hur studenterna förbereds inför dessa. Utifrån resultatet kan man argumentera för att saknaden av en pedagogisk tanke och hjälp från skolan riskerar lärandet att främst bli beroende av miljön ombord och studentens vilja att ta egna initiativ, snarare än praktikens upplägg. Vilket skapar ett brett intervall av upplevt lärande. Denna tolkning av resultatet stöds av tidigare forskning. Worthen och Berchman (2010) beskriver hur elever på arbetsplatser ofta behöver skapa sina egna lärandemöjligheter genom egna initiativ. Samtidigt betonar Nam (2006) vikten av att praktiken är strukturerad och planerad för att maximera elevernas lärande. En tydlig struktur kan därmed minska beroendet av elevens egen initiativförmåga, eftersom lärandet i större utsträckning vägleds genom en planerad praktik.

Tidpunkt för praktik

Vårt resultat pekar på att tidpunkten för praktiken upplevs påverka studenternas lärande. Främst på grund av den varierande kunskapsnivån de har inför de olika perioderna. Resultatet pekar på att desto senare in på utbildningen, desto mer meningsfull blir praktiken eftersom studenterna då har mer teoretisk förståelse och erfarenhet. Resultatet beskriver hur detta gör det lättare för studenterna att ställa relevanta frågor, att identifiera lärandemöjligheter, att delta aktivt och att ta eget ansvar. Det är i linje med och kan förstås genom tidigare forskning som menar att arbetsplatslärande är beroende av både tidigare kunskap och möjligheten att aktivt delta i meningsfulla uppgifter (Eraut, 2004; Worthen & Berchman, 2010; Mori, 2025). När studenter saknar tillräcklig kunskap, visar resultatet hur studenterna intar en mer passiv observerande roll, vilket begränsar deras möjligheter till lärande enligt tidigare forskning. Det stämmer även bra med vad resultatet visar. Å andra sidan visar forskning av Mori (2025) att praktik som placeras för sent i utbildningen försvårar kopplingen mellan teori och praktik, vilket en respondent beskriver själv när hen problematiserar för långa perioder i skolan. Detta tillsammans argumenterar för att det mest optimala upplägget skulle vara att varva praktik med teori,

vilket resultatet visar efterfrågan på, men som också redan är befintligt på bägge skolor, men resultatet pekar på att det inte är upplagt på ett optimalt vis. Problematiken med detta är att praktikperioderna måste börja någon gång under utbildningen och att den första perioden alltid kan riskeras att kännas för tidig, vilket stöds av resultatet, eftersom respondenterna från Chalmers, trots mer studietid innan sin praktik, också upplevde att de var dåligt förberedda. Vilket resulterade i en mer passiv roll ombord. Man kan tolka resultatet och således argumentera för att det innebär att det behövs ännu mer tid innan studenterna sticker ut på sin första praktik för att främja lärandet, men det är inte tydligt ifrån resultatet utan är en tolkning av författarna. Däremot pekar resultatet på att den tidiga praktiken har ett viktigt syfte för att få en inblick i yrket, men att den kanske skulle kortas ned, då resultatet pekar på att två månader är överflödigt för dess syftes skull. Forskningen av Mori (2025) säger oss att praktik inte får starta för sent, men utan att ge tydliga avgränsningar av vad det skulle innebära. Man kan argumentera för, som tolkning av resultatet, att fler praktikdagar behövs för att slippa ta sådana beslut. På så vis skulle praktiken kunna börja varvas tidigt i utbildningen och fortsätta så utan att riskera att försumma den begränsade tiden för praktik, men det är inte tydligt i resultatet utan är en tolkning av författarna. Ett annat problem med resultatet, som tolkat av författarna, är att kompetens självklart utvecklas under de tidigare perioderna, även fast de upplevs mindre meningsfulla. Man får erfarenhet och större självförtroende inför nästa period. Det är inte rimligt att anta att en senare implementerad praktik får samma effekt direkt, utan att en initial period av passivitet och observerande kanske är omöjlig att komma förbi. Resultatet pekar på den problematiken när det beskrivs att praktiken ger grund för de teoretiska delarna i skolan, vilket som en dominoeffekt leder till bättre kommande praktiker och föreslår ett ömsesidigt förhållande mellan de två. Det stöds av Kolbs teori om lärande som grundar sig i att lärande byggs av samspelet mellan erfarenhet, reflektion och teori (Morris, 2020). Kolb menar att lärandeprocessen inte är linjär utan snarare cirkulär och således finns det ingen korrekt ordning hur praktik och studier ska varvas. Det är, enligt tidigare forskning, lika korrekt att börja med tidig praktik som en senare. Det viktiga är att varva erfarenhet, reflektion och teori med jämna mellanrum och ge tid åt alla moment.

Praktikens längd

Resultatet pekar på att längden på praktikperioden upplevs påverka lärandet genom dess inverkan på studenternas motivation och energinivåer, men resultatet pekar på en variation av åsikter om det. Vissa beskriver de längre perioderna som fördelaktiga eftersom de möjliggör djupare engagemang och förståelse för arbetet, men resultatet visar också att de är kopplade till utmattning och minskad motivation mot slutet av perioden. Det problematiseras lite i resultatet som pekar på att den minskade motivation studenterna känner mot slutet av perioden snarare är kopplad till att man kan "se mållinjen", och inte längden på perioden. Generellt sätt pekar resultatet på att längre perioder inte är positivt för lärandet. Samtidigt pekar resultatet på att perioden gärna kan vara lång men att det behövs fartygsbyte för att bibehålla motivationen uppe, vilket egentligen styrker den generella åsikten att en alltför lång period ombord resulterar i reducerad motivation, men det är en tolkning av författarna. Detta stöds av Kelly (2006) som säger att hög påfrestning och utmattning kan påverka lärandet negativt. Kelly beskriver hur långa och påfrestande perioder av praktik kan påverka studenternas förmåga att reflektera över vad de lärt sig, vilket är en viktig del i lärandeprocessen. Det går även att förstå genom Kolbs teori (Morris, 2020), som nämnt ovan, krävs det tid för alla moment: erfarenhet, reflektion och teori. Resultat visar att det enbart ges tid för två, där tid för reflektion blir lidande. Resultatet visar på ett stressat upplägg som gör det svårt för studenterna att få ihop sina dagar på utsatt tid, vilket ofta kräver att de stannar kvar längre än planerat ombord. Detta tar bort större delen av tiden för reflektion som studenterna skulle få mellan praktik och studier. Samtidigt pekar resultatet på annan problematik, en alltför lång period i skolan. Då det blev svårt att koppla det man lärde sig i skolan till arbetet ombord eftersom man helt enkelt hade glömt bort det man lärt sig. Det stöds av tidigare forskning av Mori (2025) som argumenterar för att varvning av praktik och studier underlättar kopplingen mellan de två och kan, även det, förstås genom Kolbs teori (Morris, 2020). Även fast några respondenter beskriver att den jäktade planeringen inte påverkade deras lärande så säger forskningen något annat. Där vikten av bearbetning och reflektion lyfts som centralt för lärandet. Det tyder på en diskrepans mellan tidigare

forskning och hur studenterna upplever vissa delar av deras lärande, vilket möjligen kan tolkas som att urvalet var för litet och att det behövs en mer omfattande studie om ämnet, även fast en mättnad nåddes.

Lärande och deltagande

Resultatet pekar på att lärande är beroende av aktivt deltagande. Resultatet visar att studenterna lär sig när de får chansen att delta i meningsfulla uppgifter och vidare att observerande roller är mindre meningsfulla. Vilket stöds av tidigare forskning som menar att lärandet sker genom aktivt deltagande snarare än passiva upplevelser (Morris, 2020) och möjligheten att aktivt ta del av meningsfulla uppgifter (Worthen och Berchman, 2010; Mori och Manuel, 2023). Däremot är allt det väldigt beroende på vad för handledning och besättning man får tillgång till ombord, vilket skolan inte kan påverka mycket. Men resultatet pekar på att skolan skulle kunna ta ett större ansvar för att hjälpa till på traven. Resultatet visar att förutsättningar skulle underlätta för studenterna, vilket resultatet visar vara saknat. Resultatet visar att det finns en brist på tydliga mål från skolan. Resultatet pekar också på att det inte finns någon tydlig pedagogisk tanke med var praktiken är placerad och vad det är tänkt att de ska lära sig. Denna ovisshet lägger mycket ansvar på studenten. Resultatet pekar på att tydliga mål och struktur inför varje enskild praktik hade gjort det enklare att ta egna initiativ för att aktivt söka upp lärandemöjligheter. Och möjligen skapa ett bättre, enklare klimat för lärande. Detta kan förstås genom tidigare forskning som visar att arbetsplatslärande påverkas både av individens egna initiativ och av hur lärmiljön är organiserad och stödjande (Eraut, 2004; Worthen & Berchman, 2010; Ngo Cong-Lem, 2022). Resultatet pekar på en efterfrågan för bättre kommunikation mellan skola och rederi, där rederiet får veta vem de ska få ombord, vad hen har gjort innan och vad det är tänkt att hen ska lära sig. Förhoppningsvis hade detta underlättat lärandet för studenten, speciellt under de tidigare perioderna där resultatet visar att de intog en mer passiv roll och inte kände att de lärde sig något meningsfullt. Detta stöds av Bao et al. (2021) och Nam (2006) som betonar hur viktigt det är att praktiken inte bara finns, utan är väl genomtänkt och planerad med en

tydlig pedagogisk tanke. Tydliga mål är, enligt resultatet, viktiga för att inte fastna i rutinjobb, då det upplevs som att många fartyg utnyttjar eleverna som extra arbetskraft. En upplevelse som stöds av Eraut (2004), som menar att det sällan finns en plan för studentens lärande utan att det sker informellt genom deltagande, men även av Lee et al. (2021) och Magsino et al. (2023), som beskriver hur kadetternas lärande ofta blir beroende av miljön ombord och att det sällan finns någon struktur för deras lärande. I nuläget får studenterna en träningsbok med sig ut. Den är utformad efter kraven från STCW och ska se till att kompetens bland kadetter runt om i världen ligger på samma lägsta nivå. Men resultatet pekar på att den inte fyller något verkligt syfte och att studenterna inte får någon genomgång av användningen av den utan endast blir tillsagda att de ska ha med den på praktiken. Detta kan förstås genom Sampson (2004), som argumenterar för att utbildningskrav, även inom STCW, riskerar att förminska till formaliteter snarare än att fungera som verktyg för lärande. Det kan även förstås genom Nam (2006), som betonar vikten av att praktiken är tydligt strukturerad och pedagogiskt glasklar.

Respondenternas önskan på upplägg

Resultatet visar en homogen efterfrågan på upplägg för att bättre främja lärandet. Återkommande förslag är kortare perioder som varvas med studier. Det är i linje med i stort sett all tidigare forskning om ämnet, som betonar fördelarna av en integrerad struktur. Där forskningen menar att ett sådant upplägg främjar lärandet på grund av cirkelsambandet mellan erfarenhet, reflektion och teori (Morris, 2020; Mori 2025). Längre perioder av sammanhållen blockpraktik kan försvåra samspelet mellan de tre och således begränsa lärandet. Resultatet kan också förstås genom vad Kelly (2006) säger om arbetsbelastning och dess negativa inverkan på lärande.

Resultatet visar en stark efterfrågan på tydligare mål och förväntningar från skolan, vilket beskrivs skulle underlätta initiativförmågan och möjligheten till aktivt deltagande i meningsfulla uppgifter. För att inte endast fastna i rutinjobb, vilket stöds av vad Eraut (2004) generellt beskriver om strukturen för lärande på en arbetsplats. Forskning betonar också att kvaliteten på praktiken är starkt beroende av hur strukturerad och väl planerad

praktiken är (Bao et al., 2021; Mori och Manuel, 2024; Nam, 2006). Vilket stödjer respondenternas efterfrågan på tydligare lärandemål och på bättre samarbete mellan skola och rederi. Vilket skulle möjligen kunna minska variationen i vad studenterna upplever att de lär sig under praktiken, eftersom lärandet då i mindre utsträckning blir beroende av hur arbetet och handledningen är organiserad ombord.

Lärdomar och slutsats

Resultatet pekar på att skolan inte förberedde studenterna alls inför den första praktiken. Det kan argumenteras för att det är inför just den perioden som det krävs mest förberedelse och hjälp från skolan, men det är en tolkning och är inte tydligt i resultatet. Resultatet visar att träningsboken blir dåligt introducerad och ingen genomgång hålls av hur man ska använda den. Resultatet pekar på hur den bara är något man ska ha med sig och klura ut på egen hand. Den övergripande bilden av resultatet är att det inte finns några tydliga mål eller förväntningar från skolan inför någon praktikperiod. Inga uppföljningar beskrivs äga rum heller, vilket ändå i nuläget är svårt att genomföra eftersom inga tydliga krav ställs på studenterna ifråga om vad man ska lära sig ombord, men det beskrivs inte tydligt i resultatet utan är en tolkning av författarna. Resultatet visar en efterfrågan på kortare och mer frekventa perioder, även om vissa kan se att det finns fördelar med längre perioder också. Speciellt den första perioden beskrivs som överflödig i sin längd, då den initiala inblicken som resultatet visar som dess fördel skulle kunna uppnås på mindre än två månader.

Resultatet påvisar den hektiska planeringen av utbildningen. Resultat pekar på att det är svårt för studenterna att få ihop alla dagar på utsatt tid även om det stannar kvar ombord längre än planerat. Resultatet visar att studenterna åker hem så sent som möjligt för att inte förlora extra praktikdagar, vilket innebär att de ibland blir sena tillbaka. Men som det är nu blir inte alla studenter klara på fyra år. Många behöver göra restpraktik efter examen och får inte ut sin licens på fyra år.

Resultatet pekar på att mer tid bör ges åt praktik. Man kan tolka detta som att praktiken borde få större fokus än de teoretiska delarna, vilket stöds av Bao et al. (2021) som menar att för stort fokus läggs på de teoretiska delarna. Det är i linje med den generella bilden av resultatet som pekar på att skolan ger en väldigt generell bild av yrket, men att det är på praktiken man lär sig allt.

Resultatet antyder att många fartyg utnyttjar studenter till däckarbete, även efter den första praktiken och pekar på att tydliga mål och förväntningar hade gjort det lättare studenterna att be om andra mer meningsfulla uppgifter, något att luta sig tillbaka på. Resultatet visar också att tydliga mål inte bara är viktiga för att minska passiviteten hos studenterna, utan också för att de inte ska spendera all sin tid ombord på underhållsarbete, när tanken med praktiken är bredare än så. Denna betoning på tydliga mål och struktur stöds av Nam (2006) och Bao et al. (2021), som framhåller vikten av en tydligt strukturerad och pedagogiskt planerad praktik för att maximera studenternas lärande.

Metoddiskussion

En kvalitativ metod valdes för att ta reda på syftet på bästa vis. Det kändes lämpligt eftersom det var studenternas upplevelser som var i fokus. Urvalet bestod av sistaårsstudenter, då de hade slutfört all sin praktik och hade upplevelserna färskt i minnet. Tre studenter från Chalmers och Linnéuniversitetet intervjuades, sex studenter totalt. Det kändes tillräckligt då ett mönster kunde börja identifieras i respondenternas svar, således uppnåddes en viss mättnad. Även en norsk student intervjuades, från högskolan i Ålesund. Där är inte praktiken integrerad med skolan och därför valde vi att främst fokusera på respondenterna från de svenska skolorna. Vi använde oss av en semistrukturerad intervjumetod, vilket gav respondenterna möjlighet att utveckla sina svar och tala om sina egna perspektiv. Den semistrukturerade metoden gav oss också möjligheten att ställa naturliga följdfrågor när respondenten beskrev något som vi tyckte

var relevant för vårt syfte. Eftersom vi själva är studenter som utfört all praktik kändes hela processen naturlig och det var lätt att ställa relevanta följdfrågor. Vi hade kunnat utfört studien med fokusgrupper, de hade innebart fler svar och således kanske en större mättnad. Det är däremot svårt att spekulera eftersom fokusgrupper också innebär att respondenterna kan bli påverkade av varandra. I värsta fall hade detta resulterat i en sorts falsk mättnad, om inte alla respondenter uttryckte sin egen unika åsikt. Men det hade möjligen givit rum åt intressanta diskussioner mellan respondenterna, vilket kanske hade sporrat dem vidare till nya argumentationer och insikter. Vi utförde majoriteten av intervjuerna av telefon, vilket fungerade mycket bra.

Förslag på vidare studier

Det hade varit intressant att forska vidare i hur skolan bäst kan förbereda studenterna inför praktiken. Vårt resultat visar att det i nuläget är mer eller mindre obefintligt. Vidare kan vi föreslå att forska djupare i praktikens placering. Om möjligt, ta reda på exakt när perioderna borde placeras för att stödja lärandet. Det skulle i så fall, tror vi, kräva mer än enbart intervjuer med studenter. Genom att kvantifiera kompetensnivåerna hos studenter från olika skolor och därefter se om det går att härleda till deras praktikupplägg och i så fall analysera det. Det behöver vara en mycket ingående studie och kanske inte lämpar sig för kandidatnivå. Flera respondenter beskriver en brist på struktur ombord, vilket stöds av forskningen. Är det möjligt att forska vidare på det? Genom intervjuer med rederier där man klarlägger deras syn på elever och vad för förutsättningar som hade sporrat dem till ett större intresse av att engagera sig i dem. Och vidare kan det vara intressant att forska om utbildningen i stort, om den möjligen hade passat bättre som en yrkesutbildning istället för en akademiskt sådan

Referenser

Bao, J., Li, Y., Duan, Z., Li, T., & Zhang, P. (2021). Key factors affecting the quality of maritime education and training: Empirical evidence from China. *The Journal of Navigation*, 74(2), 396–408. <https://doi.org/10.1017/S0373463320000740>

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>

Eraut, M. (2004). Informal learning in the workplace. *Studies in Continuing Education*, 26(2), 247–273. <https://doi.org/10.1080/158037042000225245>

Kelly, A. (2006). “Too busy to think, too tired to learn” – the attrition of the apprenticeship model of surgical training in the United Kingdom. *Journal of Further and Higher Education*, 30(1), 45–54.

Lee, J., Dhesi, S., Phillips, I., Jeong, M., & Lee, C. (2021). Korean Maritime Cadets’ Onboard Training Environment Survey. *Sustainability*, 13(8), 4161. <https://doi.org/10.3390/su13084161>

Magsino, R. G., Paraggua, V. Q., Mobo, F. D., Acuavera, R. C., Villavicencio, L. D., Pasa, G. C., & Guiang, S. L. A. (2023). Students’ onboard experiences: Basis for improved shipboard training program policy. *International Journal of English Literature and Social Sciences*, 8(2), 259–268. <https://doi.org/10.22161/ijels.82.38>

Mori, Y. (2025). An analysis of challenges and impacts of different trends/factors on the implementation of onboard training: Perspectives from maritime education and training institutions. *Cognition, Technology & Work*, 27, 401–415. <https://doi.org/10.1007/s10111-025-00803-y>

Mori, Y., & Manuel, M. E. (2023). *An exploration of the theoretical foundations of onboard seafarer training: A systematic review of the literature*. *TransNav*, 17(4).

<https://doi.org/10.12716/1001.17.04.18>

Mori, Y., & Manuel, M. (2024). *An exploratory study of approaches to onboard training in different countries*. *Journal of International Maritime Safety, Environmental Affairs, and Shipping*, 8(3).

<https://doi.org/10.1080/25725084.2024.2386221>

Morris, T. H. (2020). *Experiential learning – a systematic review and revision of Kolb’s model*. *Interactive Learning Environments*, 28(8), 1064–1077.

<https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1570279>

Nam, C.-D. (2006). *Shipboard training for the efficient maritime education*. *International Journal of Navigation and Port Research*, 30(9), 735–740.

Ngo Cong-Lem. (2022). *Vygotsky’s, Leontiev’s and Engeström’s cultural-historical (activity) theories: Overview, clarifications and implications*. *Integrative Psychological and Behavioral Science*, 56, 1091–1112.

<https://doi.org/10.1007/s12124-022-09703-6>

Sampson, H. (2004). *Romantic rhetoric, revisionist reality: The effectiveness of regulation in maritime education and training*. *Journal of Vocational Education and Training*, 56(2), 245–267.

<https://doi.org/10.1080/13636820400200256>

Vetenskapsrådet.(2017).Godforskningssted.

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Worthen, H., & Berchman, M. (2010). *Apprenticeships: What happens in on-the-job training (OJT)?* In S. Billett (Ed.), *Learning through practice* (pp. 221–237). Springer.

Bilaga 1: Intervjuguide

- Kan du kort presentera dig själv och din bakgrund samt beskriva eventuell tidigare erfarenhet inom sjöfart innan du påbörjade utbildningen?

Praktikens upplägg

- När under utbildningen genomförde du dina praktikperioder?
- Hur långa var praktikperioderna?
- Hur upplevde du att tidpunkten för praktiken påverkade ditt lärande?
- Hur upplevde du att längden på praktikperioderna påverkade ditt lärande?
- Hur hade skolan kunnat förbereda er för "kraven" på varje praktik bättre

Första praktikperioden

- När genomförde du din första praktikperiod?
- Hur upplevde du att skolan hade förberett dig inför den första praktiken?
- Upplevde du att du hade tillräckliga teoretiska kunskaper inför praktiken?
- Hur påverkade din kunskapsnivå vad du kunde lära dig ombord?
- Hur upplevde du din första praktikperiod i stort?

Lärande och deltagande

- Hur lärorik upplevde du att praktiken var?
- I vilken utsträckning kunde du aktivt delta i arbetet ombord?
- Upplevde du att dina arbetsuppgifter anpassades efter din kunskapsnivå under praktikens gång?

- Upplevde du att det fanns tydliga mål eller riktlinjer för vad du skulle lära dig under praktiken?

Längd, belastning och återhämtning

- Upplevde du att praktikperioderna var fysiskt eller mentalt krävande?
- Påverkade detta ditt lärande, och i så fall hur?
- Upplevde du att du fick tillräcklig återhämtning mellan praktik och studier?
- Klarade du av att få till alla dagar?

Alternativa upplägg

- Hur hade du velat att praktiken var upplagd?
- Tror du att det hade varit bättre att ha praktik tidigare eller senare i utbildningen?
- Tror du att det hade varit bättre med kortare eller längre praktikperioder?
- Hur ser du på att varva praktik och studier i flera perioder jämfört med längre sammanhängande praktik?

Avslutande reflektion

- Finns det något du skulle vilja förändra i hur praktiken är upplagd idag för att förbättra studenters lärande?
- Är det något annat du vill tillägga kring praktikens upplägg och dess påverkan på lärande?